

โครงการ “วิกฤตโรคหัวใจ ปลอดภัยทั่วไทย” (Save Thais from Heart Diseases) ปีงบประมาณ ๒๕๖๐

หลักการและเหตุผล

สถานการณ์กลุ่มภาวะหัวใจขาดเลือดเฉียบพลัน (ACS, Acute Coronary Syndrome หรือ Heart Attack) เป็นโรคที่เป็นปัญหาทางสาธารณสุขของประเทศไทยและของโลกนั้น เกิดจากการตีบหรืออุดตันเฉียบพลันของหลอดเลือดแดงหัวใจ มีการจำแนกเป็น ๒ ชนิด โดยดูจากผลการตรวจคลื่นไฟฟ้าหัวใจแบบ ST Elevation MI (STEMI) ซึ่งหลอดเลือดมีการอุดตัน ๑๐๐% และแบบ Non-ST Elevation (NSTEMI) และ Unstable Angina ซึ่งหลอดเลือดมีการตีบที่รุนแรง

จากข้อมูลสถิติขององค์การอนามัยโลกในปี ๒๕๕๓ พบว่ามีผู้เสียชีวิตจากโรคหลอดเลือดหัวใจเป็นจำนวนถึง ๗.๒ ล้านคน หรือคิดเป็น ๑๒.๒% ของสาเหตุการเสียชีวิตทั้งหมด สำหรับอัตราการเสียชีวิตจากโรคหัวใจและหลอดเลือด ความดันโลหิตสูง และหลอดเลือดสมอง ในประเทศไทยประมาณปีละ ๓๗,๐๐๐ ราย เปรียบเทียบกับสหรัฐอเมริกาที่มีผู้ป่วยใหม่ที่เป็น Heart Attack มากกว่า ๑ ล้านคนต่อปี ประมาณว่าคนอเมริกันมีอุบัติการณ์ Heart Attack ทุก ๒๕ วินาที ในระหว่างปี ๒๕๔๘-๒๕๕๒ คนไทยป่วยเป็นโรคหัวใจ ต้องนอนโรงพยาบาลวันละ ๑,๑๘๕ ราย โดยเป็นโรคหัวใจขาดเลือดประมาณ ๔๕๐ รายต่อวัน เสียชีวิตชั่วโมงละ ๒ คน ผู้ป่วยโรคหัวใจขาดเลือดเฉียบพลันในประเทศไทยจะมีอัตราตายสูงกว่าที่อื่นประมาณ ๔-๖ เท่า

ข้อมูลจากการทำโครงการลงทะเบียนผู้ป่วย Thai Acute Coronary Syndrome Registry (TACSR ครั้งที่ ๑) จัดทำโดยสมาคมแพทย์โรคหัวใจแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ ซึ่งได้ลงตีพิมพ์ในวารสารจดหมายเหตุทางแพทย์ แพทยสมาคมแห่งประเทศไทย ในปี พ.ศ.๒๕๕๐ โดยมีการเก็บข้อมูลตั้งแต่เดือนสิงหาคม พ.ศ.๒๕๔๕ ถึง ๓๑ ตุลาคม ๒๕๔๘ เป็นเวลาประมาณ ๓ ปี จากโรงพยาบาลทั้งหมด ๑๗ แห่งในประเทศไทย จำนวนผู้ป่วยทั้งหมด ๙,๓๗๓ คน จำแนกเป็นผู้ป่วย STEMI ๔๐.๙% NSTEMI ๓๔.๙% และ Unstable Angina ๒๑.๒% พบว่าอัตราการเสียชีวิตของผู้ป่วย STEMI ในไทยสูงถึง ๑๗% เทียบกับ ๗-๑๐% ในการลงทะเบียนผู้ป่วย ในยุโรปและอเมริกา

ข้อมูลด้านการรักษาผู้ป่วย STEMI ใน Thai Registry in Acute Coronary Syndrome (TASCR) ซึ่งได้ลงตีพิมพ์ในวารสารจดหมายเหตุทางแพทย์ แพทยสมาคมแห่งประเทศไทย ในปี พ.ศ.๒๕๕๕ ผู้ป่วยได้ยาละลายลิ้มเลือด ๔๒.๖% ได้รับการทำ Primary PCI ๒๔.๗% ถ้าสามารถเปิดหลอดเลือดหัวใจไม่ให้เกิดตายหรือขาดเลือดเป็นบริเวณกว้าง ทำให้ลดอัตราการเสียชีวิตและผลแทรกซ้อน เช่นหัวใจล้มเหลว แต่ผู้ป่วยส่วนหนึ่งประมาณ ๓๐-๕๐% เสียชีวิตก่อนมาโรงพยาบาล เนื่องจากอาจจะเสียชีวิตที่บ้าน ที่ทำงาน หรือในสถานพยาบาลที่ไม่สามารถทำ Primary PCI ปัจจุบันนี้มีผู้ป่วยสูงอายุและเป็น ACS จำนวนเพิ่มมากขึ้น ซึ่งผู้ป่วยกลุ่มนี้มีอัตราการตายสูง และมีข้อจำกัดในการใช้ยาละลายลิ้มเลือด การทำ Primary PCI จึงมีประโยชน์อย่างมากในผู้ป่วยสูงอายุซึ่งจะมีจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ

การพัฒนาช่องทางด่วน (Fast track) สำหรับผู้ป่วยกล้ามเนื้อหัวใจตายเฉียบพลัน (STEMI) เป็นมาตรฐานการดูแลรักษาในระดับมาตรฐานสากล การกำหนดให้มีช่องทางด่วนขึ้นในระบบเพื่อให้ผู้ป่วย STEMI ได้รับการดูแลที่มีประสิทธิภาพ รวดเร็ว ทันเวลา จากการดำเนินงานช่องทางด่วนในเครือข่ายการบริการภาคกลางตอนบนหรือเขต ๔ สถาบันโรคทรวงอกได้ถอดบทเรียน และนำเสนอโครงการ “๑๐,๐๐๐ ดวงใจ ปลอดภัย ด้วยพระบารมี” ต่อกรมการแพทย์ และกระทรวงสาธารณสุข เป็นการขยายผลการดำเนินการในทุกเครือข่ายทั่วประเทศ

โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวลดอัตราการเสียชีวิตของผู้ป่วยโรคกล้ามเนื้อหัวใจตายเฉียบพลัน พัฒนาขีดความสามารถและขยายบริการการรักษาผู้ป่วยโรคกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือดเฉียบพลันในโรงพยาบาลระดับต่างๆ รวมทั้งเป็นการเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงบริการของผู้ป่วยดังกล่าวให้รวดเร็ว อย่างมีมาตรฐานและมีความเป็นธรรม ซึ่งประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดี

กระทรวงสาธารณสุขจึงได้มีนโยบายมอบให้สถาบันโรคทรวงอก กรมการแพทย์ ดำเนินการโครงการต่อเนื่องตั้งแต่ปี ๒๕๕๖ ปี ๒๕๕๗ จนถึงปัจจุบัน เพื่อพัฒนาศักยภาพความเป็นเลิศ (Excellent) โรงพยาบาลศูนย์ โรงพยาบาลทั่วไป และโรงพยาบาลชุมชนที่ได้รับการกำหนดจากกระทรวงสาธารณสุขให้เป็นแม่ข่ายและเป็นศูนย์ในการดูแลผู้ป่วยโรคหัวใจและหลอดเลือด ตามรูปแบบ “เครือข่ายการบริการ” (Service Plan) พัฒนาศักยภาพด้านครุภัณฑ์ทางการแพทย์ บุคลากร ระบบการส่งต่อ การรักษาและป้องกันโรคหลอดเลือดหัวใจ รวมทั้งประชาสัมพันธ์และสร้างความตระหนักแก่ชุมชนและสาธารณะในเรื่องโรคหัวใจ

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อลดอัตราการเสียชีวิตจากโรคหัวใจ
๒. เพื่อพัฒนาขีดความสามารถและขยายบริการการรักษาผู้ป่วยโรคหัวใจในโรงพยาบาลระดับต่างๆ ตามเครือข่ายการบริการ (Service plan)
๓. เพื่อเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงบริการของผู้ป่วยที่เป็นโรคหัวใจ ให้รวดเร็ว ได้มาตรฐานและเป็นธรรม

กลยุทธ์ในการดำเนินงาน

๑. วางแผนดำเนินงาน ติดตามกำกับประเมินผลโครงการฯ และรายงานผู้บริหารระดับสูง เป็นระยะ
๒. พัฒนาศูนย์ความเป็นเลิศ (Excellent Center) ด้านการดูแลผู้ป่วยโรคหัวใจภายใต้นโยบายกระทรวงสาธารณสุข ในรูปแบบเครือข่ายบริการ โดยกำหนดพื้นที่บริการและระบบส่งต่ออย่างชัดเจน
๓. พัฒนาประสิทธิภาพด้านการบริหารจัดการและวิชาการด้านการรักษาโรคหัวใจและหลอดเลือดให้แก่หน่วยงานเครือข่ายโดยการจัดอบรมแพทย์ พยาบาล ในโรงพยาบาลระดับต่างๆ ให้สามารถตรวจวินิจฉัย และรักษาโรคหัวใจขาดเลือดเฉียบพลันได้ทันที่อย่างมีประสิทธิภาพ
๔. พัฒนาระบบการบริหารจัดการข้อมูลให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจทางการบริหารได้
๕. จัดทำแนวทางการรักษา ตำรา คู่มือมาตรฐานการดูแลผู้ป่วยโรคหัวใจ
๖. ประชาสัมพันธ์และสร้างความตระหนักแก่ชุมชนและสาธารณะ
 - ๖.๑ สร้างเครือข่ายกับองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นในการสื่อสารกับประชาชน
 - ๖.๒ เผยแพร่ความรู้ผ่านสื่อ หรือจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์สถานพยาบาลที่รักษาผู้ป่วยโรคหลอดเลือดหัวใจให้ประชาชนทราบ
 - ๖.๓ สื่อสารให้ประชาชนรับทราบปัญหา เพื่อแก้ไขพฤติกรรมเสี่ยง และจัดรับบริการเมื่อเจ็บป่วยฉุกเฉิน

ระยะเวลาดำเนินการ

เดือนธันวาคม ๒๕๕๙ – เดือนกันยายน ๒๕๖๐

ผลผลิต

อัตราการตายของผู้ป่วยกลุ่มภาวะหัวใจขาดเลือดเฉียบพลัน (Acute Coronary Syndrome) ลดลง